

Maida ŠLJIVIĆ

Filozofski fakultet u Tuzli

Odsjek: Politologija – Međunarodni odnosi i diplomatija

HADŽI MEHMED EF. ŠLJIVIĆ 1946-2019

Apstrakt: U radu je predstavljena biografija rahmetli hadži Mehmeda efendije Šljivića, koji je živio u periodu od 1946. do 2019. godine. Obrazovanje stekao u Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu, a službu predvodnika džemata Miljanovci obavljao u periodu 1971-2010. Poseban akcenat je na svakodnevnom radnjama koje stvaraju crtice historije na velikom platnu vremena. Prema konstrukciji, istraživanje provedeno u ovom radu se zasniva na usmenoj historiji kao glavnom izvoru. Glavni cilj je sačuvati od zaborava što više detalja, od kojih bi se neki s vremena na vrijeme, usmenom predajom, izgubili i/ili zaboravili. Suštinski značaj rada se ogleda u činjenici koliko svakodnevna djela doprinose društvu, koliko je pojedinac, naizgled običan, ali isto toliko značajan po svome doprinosu. Prolaznici smo na ovom svijetu, ali ono što ostane iza nas treba da bude dostojno našeg postojanja na zemlji.

Ključne riječi: *Mehmed efendija Šljivić, Gazi Husrev-begova medresa, vjerska služba, porodična vjerska tradicija, Dubrave Donje, džemat Miljanovci, usmena historija*

Kroz historiju su zapisani veliki ljudi, za koje prije ili kasnije većina populacije sazna. Uglavnom pratimo biografije i dostignuća onih koje većina prihvati kao pobjednike svoga vremena. Šta je sa malim ljudima koji su malim koracima tokom svoga života, svojim radom, djelovanjem i zalaganjem nastojali popraviti zajednicu u kojoj žive? Obični ljudi, svakodnevno nose breme historije na svojim leđima. Svakome od nas pripada onoliki dio historije koliko je naša volja i zalaganje za vrijednosti koje će trajati i poslije nas. Obični ljudi, koji žive svakidašnje, obične živote svojim radom doprinose zajednici, a da toga nisu ni svjesni. Ponekad mislimo da se svakodnevni poslovi i akcije podrazumijevaju, međutim oni su zapravo ti koji najviše doprinose razvoju zajednice u kome se dešavaju, svakodnevne i obične stvari održavaju zajednicu i drže je budnom za ono "neobično" i nesvakidašnje.

Upravo takav, sasvim običan čovjek, koji nije hrlio ka slavi i nije smatrao neobičnim historijski trenutak svoga postojanja je i rahmetli hadži Mehmed efendija Šljivić.

Hadži Mehmed efendija Šljivić, sin rahmetli Alije Šljivića, je rođen u Donjim Dubravama, opština Živinice, 15.04.1946. godine. Po završenom prvom dijelu Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu, Mehmed ef. prekida školovanje i odlazi na odsluženje vojnog roka koji je u to vrijeme bio obavezan i nije štedio čak ni vjerske službenike. Nakon odsluženog vojnog roka, 01.01.1969. godine je postavljen za imama u džematu Ričica- Kraljeva Sutjeska, Organizacija islamske zajednice Kakanj. U tom džematu je obavljao dužnost imama malo više od godinu dana (do 30.09.1970.) kada se zbog majčine bolesti vraća u svoje rodno mjesto. Nakon pauze u vjerskoj službi, dekretom Reisul-uleme, 15.01.1971. godine postavljen je za imama u džematu Miljanovci, Medžlis islamske zajednice Kalesija, gdje je služio do kraja radnog vijeka. Do 1988. godine je obavljao imamsku, hatibsku i mualimsku dužnost u Staroj džamiji, poznatoj kao

I MEHMED EF. ŠLJIVIĆ NA POČETKU KARIJERE VJERSKOG SLUŽBENIKA

Džamija u šumi, nakon čega je izgrađena nova džamija u džematu Miljanovci (08.08.1990.¹¹³) pored magistralnog puta Tuzla-Zvornik. Kroz svoju imamsku službu i mektebsku nastavu mnoge je generacije podučavao osnovama islama, što je u tadašnje vrijeme bio rijetki, a samim tim i dragocjeni izvor duhovnog napajanja. Za 33 godine uspješno obavljene službe, za taj tespih nanizanih godina službe u jednom džematu, Džematski odbor džemata Miljanovci je odlučio nagraditi svoga efendiju hadžilukom. Jedan od džematlija, svjedoka tog čina, **Senaid Ključanin** (profesor biologije u Srednjoj medicinskoj školi u Tuzli) navodi da je

ovaj događaj bio „*prava svečanost u džematu, a imalo je i velikog odjeka znatno šire, pa čak i do Rijasetu. Znam da su islamske informativne novine "Preporod" o tome pisale kao svojevrsan presedan koji se rijetko dešava, da jednog imama njegove džematlije otpreme na hadždž.*“ Mehmed efendija Šljivić je bio prvi imam s područja Medžlisa islamske zajednice Kalesija koga je narod želio, iz poštovanja prema njemu, njegovim djelima i službi, nagradio tako značajnom nagradom. Mehmed efendija je obavio hadždž (petu islamsku dužnost) u periodu od 28.01. do 20.02.2003. godine.

¹¹³ Samir Halilović, Mujo Zulić, Kalesija- crtice iz kulturno-historijske prošlosti, Kalesija, Preporod, 2003. str. 134.

2 MEHMED EF. SA DŽEMATLIJAMA U MILJANOVcima

Školovanje u strogom, nemilosrdnom državnom sistemu

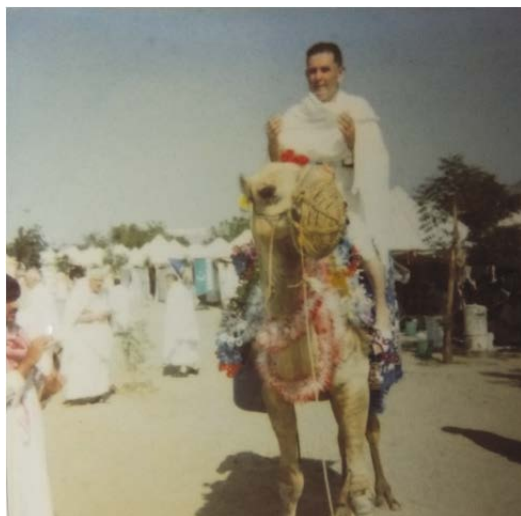
3 FOTOGRAFIJA IZ ŠKOLSKIH DANA, 20.05.1959. SARAJEVO

Svaki čovjek shodno svome karakteru, obrazovanju i stručnosti ostavi određeni uticaj, a Mehmed ef. kao jedan od rijetkih u to vrijeme odlazi u Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevo i to iz četvrtog razreda osnovne škole da bi u medresi proveo osam godina. U to vrijeme, postići srednjoškolsko obrazovanje značilo je značajan iskorak, a samo posve rijetki su išli na fakultet. Kao natprosječan, obrazovan čovjek, automatski je bio primjer ostalima, vrijedan pažnje, a uticaj sam po sebi ostavlja trag. Tako je Mehmed ef. u svom radijusu kretanja i djelovanja itekako uticao na ljude oko sebe bilo da su oni u džematu, a tako i još više u krugu uže i šire porodice i u komšiluku.

„Kad je Mehmed ef. otišao u Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevo, kao dječčić od svojih 11-12 godina, a ja sam upravo toliko mlađi od njega; znači ja sam sa svojim prvim saznanjima osjetio da je moj amidža u Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu, da je Gazinovac, tako su taj žar i radoznalost obuzimali moje mlado biće, a u mome vaktu u medresu se išlo poslije osmogodišnje osnovne škole. Učio sam dobro u školi, tako da su me svi nastavnici po saznanju da želim upisati medresu, aktivno odvrćali od toga. Pazite, to je vakat u kome kažu da je vjera

*nešto anahrono, da je medresa gušenje talenta i šta sve nisu činili da me odvratae...” govori **Harun ef. Šljivić**, bratić rahmetli Mehmed efendije, te nastavlja: „Od posebnog značaja su napori djeda Alije (Mehmedovog oca) koji je na tom putu bio neumoran, zatim mnoge snage, a posebno iz reda učitelja i nastavnika koji su svim snagama išli da to vjersko minimiziraju, a ono ateističko istaknu, proguraju. U samoj medresi svi mi u onoj državi, SFRJ, smo bili žigosani. U Sarajevu od posebno 'bodrene' jali je mi smo premlaćivani, sistem nam je zabranio liječenje, nismo mogli ovjeriti zdravstvenu knjižicu nakon upisa i polaska u medresu. Samo ako bismo bili redovni davaoci krvi, tako bismo mogli ovjeriti zdravstvenu knjižicu na par mjeseci. Roditelji koji su imali pravo na dječiji doplatak, čim bi mu dijete krenulo u medresu doplatak otpada, nikakva prava na stipendiju, a nakon okončanja školovanja u radnoj knjižici bi bilo upisano (vjerska škola) NK-radnik. Medrese su redovno bile pod budnim okom obavještajne službe (UDBA). Učenicima, kao i profesorima su podmetane razne stvari, samo da bi ih se lakše proglasilo klasnim i/ili državnim neprijateljima. Eh sad: u jednom Gazinovcu se usljed tih sukobljenih snaga brusio biser, a svaki Gazinovac, posebno iz tog vakta, je biser za sebe. U tom biseru, to jest srcu, je ideja, inspiracija- što je pritisak bio veći inspiracija je bila jača, ali u svim tim htjenjima ima i razočarenja, padova, sumnji... Pazite, mlad čovjek je razvučen između dobra i zla, između vjere i nevjere, svi su tamo negdje, a ti gotovo sam. U takvom beznađu čvrst oslonac na Allaha i sabur rađaju ideju i inspiraciju. 'Sve što te ne slomi, to te ojača.'“ ispričao nam je Harun ef. Šljivić. Usljed navedenih okolnosti, da se zaključiti da je put jednog mladog čovjeka, sa vjerom u Boga i željom za službu u vjeri bio trnovit, težak, a ponekad u velikoj mjeri i neizdrživ.*

Mehmed ef. je vrlo mlad, iz četvrtog razreda osnovne škole nastavio školovanje u Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu. U svojoj ranoj mladosti pokazao je i poseban afinitet prema sportu- fudbalu. Zaigrao je u Željezničaru, u prvom timu. Teško se bilo nositi sa zahtjevima kluba- treninzima, nastupima i redovnom nastavom u medresi. Ipak je prevagnula želja i potreba da se uspije u školovanju, odsluži vojni rok, osnuje porodica, a time i preuzimanje džemata kao osnovne dužnosti imama u prenošenju Allahova dina- emaneta, a time i bošnjačke tradicije. Odabrao je put svakodnevnice, spram puta (vjerovatnog) uspjeha i slave.

4 MEHMED EF.-OBAVLJANJE PETE ISLAMSKE DUŽNOSTI (HADŽDŽ)

“Tradicija znači ostaviti mladima u amanet sve dobre naslage prošlosti”

Naša tradicija i običaji su prije svega islamski, prema tome imam-efendija je nosilac vjere, tradicije, te to permanentno nosi i prenosi na sve članove svoga džemata.“ U tom poslu imamima su uveliko prvi pomagali visokomoralni i pobožni članovi džemata i porodice. Jedan od Mehmed efendijinih vjernih prijatelja i džematlija, **Senaid Ključanin** za efendijin doprinos zajednici kaže: „*Ono što je svakako*

ostavio u emanet jesu brojne generacije koje su vjeske temelje stekle kod efendije Mehmeda, a to se ne zaboravlja, baš kao pravi učitelj u školi. Osim toga, ono što je jako bitno istaći, efendija Mehmed je, koliko ja znam, uspio prvi pokrenuti na nivou Medžlisa Kalesija da se poslije rata u džematu klanja tzv. beš-vakat, odnosno svih pet dnevnih namaza, što u nekim džematima na području Medžlisa ni dan danas ne postoji.“

Porodična vjerska tradicija

Mehmed efendijin otac **Alija Šljivić** je posebno bio neumoran u njegovanju vjere i tradicije kako bi obezbijedio uslove za njeno prenošenje na mlađe. U tom smislu je njegova borba da Mehmed ef, a kasnije i drugi iz porodice Šljivić upišu i završe medresu. To što je Mehmed ef. naučio i naslijedio od vjere i tradicije, to je permanentno i neumorno prenosio svojim džematlijama, komšijama i porodici. Poseban emanet je ustrajavanje u islamskom stilu života kompletne njegove porodice: od supruge, sinova, kćeri, unučadi...

Porodična tradicija na čelu sa **Alijom**, Mehmed ef. ocem, je bila tako jaka i upečatljiva tako da sve sile komunističkog režima nisu mogle ugasiti tu tradiciju i već serijal koji je započeo **Mehmed efendija**, nastavio njegov bratić **Harun ef. Šljivić**, za njim njegova djeca i djeca njegovog brata **Jusufa**, te još neki članovi porodice Šljivić i porodica u okruženju (komšiluku).

Više o porodičnoj vjerskoj tradiciji saznajem od moga sagovornika, **Harun ef. Šljivića**: „*Djed Alija je bio preko dvije decenije aktivni muezin džamije Dubrave Donje. Obavljajući beš-vakat (pet dnevnih namaza) od otvorenja džamije Dubrave Donje 1976. godine, pa sve do poslije rata. Redovno je predvodio teravijah namaz u*

zaseoku Šljivić-Hadžići... Djed Alija je enormno puno učio Kur'an i sa osnovom tvrdim da je bio skoro pa hafiz Kur'ana časnog, hatmu bi često učio za manje od dva dana.“. Efendijin otac, iako nije bio formalno obrazovan, vodeći se vjerskom i običajnom naukom svakodnevnice, uz to čitajući mnogo literature, polazeži od Kur'ana kao glavne knjige- vodilje, znao je mnogo o životu. U tome svemu leži mudrost koju stariji ljudi imaju kao blago u svome duhu, koju nijedna škola ni dan danas ne podučava.

Tabela 1 Pregled svih svršenika medrese u porodici šljivić

Imam Šljivić Mehmed efendija, muderis	Svršenik studija u Istanbulu i muderis u čuvenoj Zvorničkoj džamiji (predak po kome je Mehmed ef. Šljivić dobio ime)
Šljivić (Jusufa) Alija (Aljo) (1913-2008)	otac Mehmed efendije, samouki mualim i dugogodišnji muezin u džematu Donje Dubrave (preko dvije decenije)
Šljivić (Alije) Mehmed efendija (1946-2019)	Gazi Husrev-begova medresa u Sarajevu i puni radni vijek na poslu imama, hatiba, mualima
Šljivić (Muharema) Harun efendija	Mehmed efendijin bratić, svršenik Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu, na dužnosti imama u Donjim i Gornjim Dubravama, zatim glavni imam Medžlisa Islamske Zajednice Živinice, okončao radni vijek u Rijasetu;
Šljivić (Haruna) Muamer efendija	Svršenik Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu, a potom studija arapskog jezika na El-Azharu u Kairu;
Vlajčić (djevojačko Šljivić) Mahira hfz.	Kćerka Harun efendije, Gazi Husrev-begova medresa u Sarajevu, hafiz Kur'ana časnog, i studij Pravnog fakulteta u Sarajevu;
Ivojević Šljivić Sumejja	Kćerka Harun efendije, Behram-begova medresa u Tuzli i studij informacionih tehnologija na Američkom Univerzitetu;
Kamel (djevojačko Šljivić) Amina	Kćerka Harun efendije, Behram-begova medresa u Tuzli i studij na Građevinskom fakultetu;
Šljivić (Jusufa) Madžid efendija	Svršenik Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu, a potom studij na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu;
Šljivić (Jusufa) Sadžid	Svršenik Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu

Vjerska služba u vrijeme agresije na Bosnu i Hercegovinu (1992-1995)

Imami su na posebno težak način podnosili agresiju tamo gdje su agresori zatekli nespreman i neorganizovan bošnjački narod: masovna hapšenja, deportacije, a imame i političke aktiviste su najčešće odmah ubijali, palili ili odvodili u logore. Tamo gdje se bošnjački narod organizovao za odbranu, tu su formirane borbene jedinice, a imami su vrlo često bili u organizacionim štabovima i samim borbenim jedinicama. Mehmed ef. je služio u džematu Miljanovci, Medžlis islamske zajednice Kalesija, a agresor je zaustavljen upravo

u Miljanovcima, na Bijeljevcu. Imami su uglavnom bili vjerni svom narodu, organizujući odbranu i razvijanje svijesti o potrebi istrajnosti odbrane Bosne i Hercegovine kroz svoj nastupe- hutbe. Mehmed ef. je časno svoj imamski posao obavljao u džematu na prvoj bobrenoj liniji, putujući pod stalnom opasnošću na relaciji Dubrave-Miljanovci, nijednog trenutka ne prekidajući vjersku pouku, pomažući prognanima, gladnima i nemoćnima, uz to stalno bodreći vojno sposobne da daju svoj puni doprinos. *„Pričao mi je da mu je posebno teško padalo kad pogine neki od boraca predvoditi tu dženzu i imati dovoljno riječi utjehe za porodicu. Pogibije kako boraca, tako i civilnog stanovništva su bile česta pojava, a najviše se to ticalo imama.“*, kaže Harun ef. Šljivić. Kad ratne prilike nisu dozvoljavale, dženzave bi se obavljale u noćnim terminima jer je glavina džemata Miljanovci bila kao na dlanu agresorskim snagama stacioniranim na Visu i sličnim kotama. Kad god bi prijetila opasnost, džuma, bajram namaz, teravije i slično su se obavljali u Staroj džamiji Miljanovci ili na nekim posebno zaklonjenim terenima.

“Što se zapiše ostaje, što se pamti nestaje”- Bašeskija

Mehmed efendija je bio visokokarakterna ličnost, odlučan i ustrajan sa jasnom listom prioriteta, blage naravi kojom je zračio i unosio je smisao i svoj stil tamo gdje se pojavi i djeluje. Sa posebnim umijećem je rukovodio džematom koje se razvojem situacije podijelio u dva džemata: Sarači i Miljanovci. Odradio je časno i pošteno svoj imamski angažman, poučavajući Allahovom propisu, a na poslovima mualima je bio skoro pa nedostižan i neponovljiv- ostvarujući ogromne rezultate na polju vjerske pouke, prva mjesta na mektebskim takmičenjima, hatme- Kur'anu je podučio čitave generacije, svojim amelom doprinio da mnoga djeca iz njegovog džemata i okruženja upišu i završe najviše vjerske škole u našoj državi i inostranstvu. Tako ga je u džematu Miljanovci, u kome je zamalo proveo čitav radni vijek, naslijedio odnosno zamijenio njegov učenik **Muamer ef. Kamerić**. Džematlije će ga zasigurno pamtili po njegovom mirnom i saburli karakteru, tolerantnosti i razumijevanju. *„Ono što ću uvijek pamtili kada se spomene ovaj veliki čovjek jeste ta tolerantnost prema svakome i velika doza sabura, stoga Senaid Ključanin, džematlija koji se rado sjeća Mehmed efendijine službe, kaže: „Danas ste ga mogli vidjeti kako sjedi sa najuticajnijim mještanima i džematlijama u selu a već sutradan u mektebu znao je sa djecom igrati fudbala. Bio je izuzetno nenametljiv, do te mjere da sam mu i ja znao nekada reći da bi trebao biti energičniji prema nekima. Naravno tek sam kasnije shvatao da je i to bio dio njegove mudrosti u odnosu sa ljudima. Eto takav je bio naš efendija Mehmed Šljivić.“*

5 EFENDIJA SA DŽEMATLIJAMA I PRIJATELJIMA. PRVA FOTOGRAFIJA ISPRAČAJ DŽEMATLIJE NA HADŽDŽ. DRUGA FOTOGRAFIJA- EFENDIJA NA HADŽDŽ-U

6 MUALIM I NJEGOVI UČENICI, HATMA

Maida SLJIVIC

Faculty of Philosophy Tuzla

Department: Political Science - International Relations and Diplomacy

HAJJI MEHMED EFENDI SLJIVIC 1946-2019

Abstract: The article presents the biography of the late Hajji Mehmed Efendi Sljivic, who lived in the period from 1946 to 2019. He was educated at the Gazi Husrev-beg Madrasa in Sarajevo, and served as the religious leader of the Miljanovci congregation in the period 1971-2010. There is a special emphasis on everyday actions that create lines of history on the big canvas of time. According to the construction of article, the research conducted in this paper is based on oral history as the main source. The main goal is to preserve as many details as possible from oblivion, some of which would be lost / or forgotten in time by word of mouth. The essential importance of work is reflected in the fact how much everyday actions contribute to the society, how much the individual is seemingly ordinary, but just as important in his contribution. We are passers-by in this world, but what is left behind should be worthy of our existence on earth.

Keywords: Mehmed Efendi Sljivic, Gazi Husrev-beg Madrasa, religious service, family religious tradition, Dubrave Donje, Miljanovci congregation, oral history